

Donderdag 4 april 2019

TivoliVredenburg - Hertz - 20.00 uur

ASKO | SCHÖNBERG

Marzena Diakun, dirigent

Floriaan Ganzevoort, lichtontwerp

Kate Moore *1979

Klepsydra, voor ensemble en geluidsband (2009)

The Art of Levitation, voor ensemble en elektronica (2013)

Space Junk, voor ensemble, geluidsband en projectie *

*Geschreven in opdracht van Asko|Schönberg, met steun van Fonds Podiumkunsten

Portretconcert Kate Moore

Kernbegrippen in het werk van de Australisch-Nederlandse Kate Moore zijn beweging, puls en richting. Zij is niet alleen componist maar ook beeldend kunstenaar en uitvoerder. Ze zingt, speelt cello en is oprichter en leider van het ensemble Herz, waarin zij zelf de rol van basgitarist voor haar rekening neemt. Moore werkt vaak samen met (geluids)kunstenaars en bouwt zelf kunstzinnige instrumenten van keramiek en andere materialen. Zij is bovendien zeer geëngageerd. Zo bespeelt zij een speciaal voor haar gebouwde cello van Saskia Schouten, met een ingelegd vredesteekje ter herinnering aan de Bataclan-aanslag in Frankrijk.

Haar ensemblestuk *The Dam* (2015) is gebaseerd op de geluiden van krekels, kikkers, vogels, insecten en andere wezens die leven in een waterpoel in de bush. Ze won hiermee in 2017 als eerste vrouw ooit de prestigieuze Matthijs Vermeulenprijs. Datzelfde jaar componeerde ze voor het Radio Filharmonisch Orkest en het Groot Omroepkoor het grootschalige oratorium *Sacred Environment*, een hommage aan de heilige plaatsen van de oorspronkelijke bewoners van Australië. In 2018 was zij composer in focus bij het festival November Music, waarvoor zij het *Bosch Requiem* componeerde, *Lux Aeterna*. Dit seizoen is zij vanwege haar 'elegante, stuwende en kleurrijke post-minimal music' 'Zielsverwant' van Muziekgebouw aan 't IJ. Haar speciaal voor Asko|Schönberg gecomponeerde *Space Junk* vormde de opening van het Minimal Music Festival en is geïnspireerd op het afval dat door de ruimte zweeft.

Klepsydra

Moore componeerde *Klepsydra* in 2009 voor Asko|Schönberg. De titel verwijst naar het Griekse woord voor waterklok. Deze meet de uren volgens de opkomst en ondergang van de sterren en planeten. In haar stuk zoomt Moore in op de verschillende aspecten van tijdwaarneming, zowel de gemeten als de gevoelde tijd. Voor *Klepsydra* bouwde zij speciaal een muzikale waterklok, waarvan de structuur overeenkomt met die van de compositie.

Twee grote blokken ijs hangen in een grit en laten hun smeltwater vrijelijk lopen. Het geluid van het druppelen wordt door microfoons versterkt. Contactmicrofoons registreren en versterken het smelt- en druppelproces, dat via zes verschillende kanalen geprojecteerd wordt rondom het publiek. De microfoons gaan aan als de muziek begint en uit als het werk klaar is. Het ijs blijft het hele concert hangen, maar het druppelen is alleen hoorbaar als het wordt versterkt, tijdens *Klepsydra* dus. Door het gestage gedruuppel ontstaan polyritmische patronen, die samen met de instrumenten een hypnotiserend effect creëren.

Via samples klinken aanvullende passages die tijdens de uitvoering op de achtergrond worden afgespeeld. Zo ontstaat nog een extra ritmisch-harmonische laag. Opvallend zijn ook de twee van paperclips voorziene fietswielen. Op gezette tijden geven de koperblazers hier een flinke slinger aan en horen we een gierend geluid. *Klepsydra* opent met een luid akkoord van fagot, hoorn, trombone, Fender Rhodes piano en strijkers. Moore smeert hierna de tijd als het ware uit over langgerekte noten, zodat een meditatieve sfeer ontstaat. Het druppelende water en korte, spaarzaam geplaatste melodische motiefjes versterken het gevoel van tijdloosheid.

The Art of Levitation

De inspiratie voor het in opdracht van David Lang gecomponeerde *The Art of Levitation* ontstond tijdens een nachtelijk ritje door de haven van Rotterdam. Moore werkte aan een arrangement van 'Tuba Mirum' uit Mozarts Requiem en realiseerde zich dat ze net zo oud was als Mozart toen die zijn stukken voor glasharmonica componeerde. Dit instrument bestaat uit glazen schalen die zijn bevestigd op een horizontale as. Door deze rond te draaien en de randen aan te strijken met een natte vinger produceert de bespeler etherische klanken.

Rijdend langs de olieraffinaderijen en elektriciteitscentrales zag Moore overeenkomsten tussen de stroomkabels en de kristallen schalen van de glasharmonica. 'In een flits realiseerde ik me dat Benjamin Franklin zowel de glasharmonica had uitgevonden als de vroegste demonstraties van elektriciteit had gegeven.' Ze besloot ter plekke dit tot onderwerp te maken van haar stuk.

Het werk begint met hoge zangerige lijnen in de violen, ingebed in de warme gloed van aangewreven waterglazen. Hun gonzende klank vermengt zich met die van de instrumenten,

waarbij elektro-akoestische pulsen statische interferenties veroorzaken. Hoewel er een voortdurende beweging is, blijft de harmonie statisch. Het stuk wordt geleidelijk luider, het klankweefsel dichter en complexer. Tot dit uitmondt 'in een gigantische tsunami van klank', zoals de *New York Times* na de wereldpremière concludeerde.

Space Junk

Voor *Space Junk* koos Kate Moore opnieuw een actueel thema, dat van de eindeloze hoeveelheden puin die er door de ruimte zweven. Miljoenen brokstukken van ruimtevaartuigen en verouderde satellieten komen met elkaar in botsing. De scherven schieten met grote snelheid weg en beschadigen op hun beurt satellieten die wij gebruiken voor communicatie, navigatie, klimaatwaarneming en veiligheid. Moore heeft haar bekommernis om dit onzichtbare maar levensgrote probleem niet van vreemden. Haar vader Chris Moore is als natuurkundige verbonden aan het Mount Stromlo laser tracking station in Australië. Voor dit instituut maakt hij visuele modellen van de over het ruimte-afval verzamelde gegevens. Dochter Kate vertaalt deze data naar muziek; tijdens de uitvoering van *Space Junk* worden beelden vertoond van de ruimterommel. ASKO|Schönberg, dat altijd een sterke focus heeft op actuele thema's, deelt die bezorgdheid. Sterker nog, het was de belangrijkste reden om Kate Moore te vragen voor dit opdrachtwerk.

'Ik heb vijftig brokstukken uitgekozen, die ik onderverdeeld heb in vijf families', vertelt Kate Moore. 'De lengte van de noten is gebaseerd op de tijd dat die brokken zichtbaar zijn aan de horizon, maar dan tweehonderd keer versneld. Alles in proportie uiteraard. Ook de toonhoogtes heb ik op deze manier berekend.'

Naast de instrumentale muziek maakte zij een geluidsband in *surround sound*, eveneens gebaseerd op de gegevens van het laseronderzoek. 'De soundtrack heeft vier lagen, die verwijzen naar evenzoveel tijdstippen waarop de metingen plaatsvinden. 's Nachts kun je soms de objecten zien in de bundel van de laserstralen. Je denkt dat het sterren zijn, maar omdat ze rare bewegingen maken, weet je dat het gaat om ruimtegruis, heel eng.'

Voor de opname knipte Moore het bekende *Miserere* van Gregorio Allegri op in fragmenten van 127 lettergrepen, die ze zelf heeft ingesproken. In elk van de vier delen komt een couplet tot klinken, waarbij Moores stem via MIDI wordt ingestart. 'Als het ruimte-afval een stijgende beweging maakt, klinken de lettergrepen in de normale volgorde, als het valt worden ze achterstevoren afgespeeld.'

Het *Miserere* is zeer bewust gekozen: 'Dit verwijst naar het fresco van Michelangelo in de Sixtijnse kapel, waarop Adam en God elkaar vergeefs proberen aan te raken.'

Thea Derks

Asko|Schönberg, toonaangevend ensemble voor nieuwe muziek. De hooggekwalificeerde en bevlogen musici spelen werk uit de 20ste en 21ste eeuw, van solowerk tot grootbezet repertoire, zowel in concertvorm als in interdisciplinaire voorstellingen. Door een grote wendbaarheid, voortdurend in beweging te zijn, in te haken op actualiteit of daar juist dwars tegen in te gaan, neemt Asko|Schönberg een eigenzinnige positie in binnen de kunsten. Samenwerking tussen musici en componisten staat centraal. In een dynamisch werkproces onderzoeken zij samen muzikale en theatrale vormen, technieken en (on)mogelijkheden, wat leidt tot spannende vondsten, nieuwe inzichten en presentatievormen. Dankzij de intensieve samenwerking met de componisten zelf zijn de musici gespecialiseerd in het uitvoeren van nieuwe muziek. Op het repertoire staat niet alleen werk van de generatie van 20ste-eeuwse muziekvernieuwers met grote namen als Andriessen, Goebaidolina, Kurtág en Ligeti. Het ensemble biedt kansen aan jong talent door jaarlijks compositie-opdrachten te verlenen. Geregeld wordt onbekend en gloednieuw werk van hoge kwaliteit in première gebracht. Speciale aandacht is er voor relaties en intensieve samenwerkingen met grote, betekenisvolle componisten én aanstormend jong talent. In het talentontwikkelingstraject K[h]AOS worden jonge musici en makers uitgedaagd worden hun ideeën met behulp van de kennis en het netwerk van Asko|Schönberg te onderzoeken, ontwikkelen en presenteren.

Er zijn samenwerkingsverbanden met (muziek)theatergezelschappen en operahuizen. Interdisciplinaire projecten vormen een belangrijk onderdeel van de programmering. Jaarlijks wordt in coproductie met het Noord Nederlands Toneel en Club Guy & Roni een veelzijdige voorstelling gemaakt die door het hele land toert. Het ensemble treedt op in een keur aan concertzalen in binnen- en buitenland en speelt regelmatig op festivals in o.a. Keulen, Zagreb en Parijs. De afgelopen seizoenen waren er optredens in Zuid-Afrika, Melbourne, Londen, Parijs, Los Angeles, New York en Jakarta. Asko|Schönberg is ensemble in residence bij Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam. Het ensemble wordt gesubsidieerd door het Fonds Podiumkunsten en de Gemeente Amsterdam.

Zie ook: www.diakun.com

www.theatermachine.nl/floriaan-ganzevoort

www.askoschoenberg.nl

Jeannette Landré, altfluit; **Marieke Schut**, hobo; **David Kweksilber**, klarinet; **Anna voor de Wind**, klarinet, bas-klarinet; **Nadine van de Merwe**, fagot; **Serguei Dovgaliouk**, hoorn; **Eline Beumer**, trompet; **Koen Kaptijn**, trombone; **Pauline Post**, piano, synthesizer; **Gerard Bouwhuis**, synthesizer; **Joey Marijs**, slagwerk; **Noè Rodrigo Gisbert**, slagwerk; **Joseph Puglia**, viool; **Marijke van Kooten**, viool; **Liesbeth Steffens**, altviool; **Charles Watt**, cello; **Quirijn van Regteren Altena**, contrabas